

Debat biomassa ‘Aan de slag, maar met een kritische blik’

Locatie Bruins & Kwast

Organisatie: De Groene Hub (circulair) Regio Arnhem-Nijmegen

Datum: 10 november 2016

Na een bijzondere rondleiding bij Bruins & Kwast en een korte inleiding door Henk Vink gastheer namens Bruins & Kwast, gaf dagvoorzitter Ben Dankbaar aan wat het doel van het debat is: ‘We hopen argumenten van aanhangers en criticasters te horen om zo de ‘ja, mits’ en de ‘nee, tenzij’ in beeld te brengen en te zien waar zij dicht bij elkaar komen.’

Thema 1: Import van biomassa, Swinda Pfau (Junior onderzoeker RU)

We hebben import van biomassa nodig om huidige plannen en ideeën voor de regio waar te maken, blijkt uit onderzoek van BCI en Dwarsverband. Ook voor het landelijke Energieakkoord en een biobased economie is import van biomassa noodzakelijk. Zo zou er voor een 100% bio-based chemische industrie in de EU al 300 miljoen ton nodig zijn. Import is dus noodzakelijk om alle plannen door te voeren. Om CO₂ op vervoer in de hand te houden, kan vervoer het beste plaatsvinden middels schepen (3% van de CO₂ emissie en 10% van de kosten door transport).

Voor het importeren van biomassa moeten zowel de milieukosten als economische kosten berekend worden. Om geïmporteerde biomassa duurzaam te laten zijn is duurzaam bosbeheer op landschapsschaal noodzakelijk, anders ontstaat er een zogenaamde 'Carbon Debt'. In NL is afgesproken dat alle biomassa voor bijstook ook gecertificeerd moet zijn. NL loopt nog voorop op het gebied van duurzaamheidseisen maar de vraag is of we voldoende duurzame biomassa kunnen importeren?

We moeten nadenken over biomassa in de transitiefase. Willen we doelstellingen 2020 halen, dan moeten we beschikbaarheid vergroten. Zonder import is een bio-based economie niet mogelijk.

Uitkomsten discussie tussen Herman Wagter (Connekt /TKI) en Maarten Visschers (GNMF):

Uit de discussie blijkt dat de tegenstellingen niet zo groot zijn. Het is meer een kip-ei verhaal. En dat moet ergens doorbroken worden. Lange termijn importeren van houtpellets voor verbranding vindt niemand wenselijk. Er moet gezocht worden naar een manier om biomassa zo snel mogelijk hoogwaardig als grondstof te verwerken, waarbij aangetekend wordt dat Herman Wagter groen gas ook als hoogwaardig ziet. Het gaat dus niet zozeer om het doel, daar is iedereen het over eens. De discussie zit meer op de weg daarnaartoe en het zoeken naar een businesscase die werkt.

Accepteren we dat de toren (waardepyramide ofwel biomassa-cascadering) van onderaf wordt opgebouwd of vinden we dat bio-energie een te zwak fundament is voor de toren? Vanuit de theorie wil iedereen de cascadering top-down aanvlagen, de praktijk maakt vaak alleen bottom-up businesscases mogelijk voor de ondernemers. Daarbij is het volgens de ondernemers ook nog eens zaak om nu de biomassa-logistiek op gang te brengen, zodat deze als de hogere verwaardiging op middellange termijn goed op gang komt, goed zijn werk doet.

Iedereen heeft een voorkeur om in te zetten op zonne- en windenergie, maar alle cijfers wijzen uit dat dat alleen niet voldoende energie oplevert. Biomassa is dus noodzakelijk.

Thema 2: Cycli sluiten met mest, Jeroen Sluijsmans (Stichting KIEMT / Wageningen UR)

Het mestprobleem is groot, aldus Sluijsmans. Er is al 42 jaar een mestbeleid, en nog steeds hebben we te maken met een mestprobleem. In de klimaat-, energie- en groene grondstoffen transitie hebben we die tijd niet. Het moet dus anders, en dat vraagt om nieuwe manieren om de samenleving in beweging te krijgen.

Het probleem van mest is in feite een fosfaatprobleem: er is een overschot aan fosfaat in de Gelderse landbouw vanwege omvang van de intensieve veehouderij en import van fosfaat via veevoer uit het buitenland. Daarnaast draagt mest ook bij aan broeikasgas-emissies vanuit landbouw. Mestvergisting aan de bron kan die emissie reduceren.

In de toekomst wordt fosfaat een schaarse grondstof. Vanuit die opgave is valorisatie van met name fosfaat, maar ook stikstof nodig. Een perspectiefvol initiatief staat in de Achterhoek bij Groot Zevert Vergisting BV. Hun pilotinstallatie kan fosfaat en stikstof uit dierlijke mest halen, in de vorm van 'kunstmest'. Verder wordt er behalve biogas een mineraal arme organische stof geproduceerd en loosbaar water. Al deze producten zijn goed in de regio af te zetten. Dit systeem leidt tot een aanzienlijke verlaging van de transport kilometers en kosten. Partijen werken nu aan de opschaling.

De beschikbaarheid van veel goedkope energie leidt tot nieuwe bedrijvigheid en innovaties, aldus Sluijsmans. Dat was al zo met de infrastructuur die rond wind- en watermolens ontstond aan het begin van De Gouden Eeuw (met houtzaag- en oliemolens), en dat fenomeen lijkt zich te herhalen rond biovergisters. Misschien is dit een issue om in de groene hubs specifiek naar te kijken.

Sluijsmans pleit ervoor om daarnaast ook aan 'de voorkant' te beginnen door enerzijds minder fosfaat in diervoeding te stoppen en anderzijds in te zetten op een effectievere en duurzamere productie van plantaardige eiwitten. Met een groeiende wereldbevolking is er namelijk veel meer biomassa nodig. Zonder kringloop sluiting van mineralen, in combinatie met een duurzaam bodembeheer (organische stof) gaat dat niet lukken.

Uitkomsten discussie tussen Thijs de la Court en Gerd van der Logt

Er volgde vooral een discussie over een totale systeem-aanpak (Thijs de la Court) versus het alvast starten met het verwerken van mest, vooral om het mestprobleem na 42 jaar echt op te lossen. Alle partijen waren het er over eens dat de huidige omvang van intensieve veehouderij onhoudbaar lijkt. Ook is het wenselijk hieraan het eiwitvraagstuk te koppelen en er bijvoorbeeld voor te zorgen dat er aantrekkelijke groene-eiwitproducten komen, zodat er minder dieren gehouden hoeven te worden en het mestprobleem op die manier aangepakt wordt. De la Court sprak herhaaldelijk de vrees uit dat als alleen wordt gekeken naar het mestprobleem, de rest van de keten niet aangepast wordt. Hij pleit voor een systemische ketenaanpak, waarbij agrariërs niet in een lock-in situatie komen die hen meer schulden oplevert. Hij hoop met zo'n ketenaanpak de melkveehouderij weer levensvatbaar te maken. Gerd van der Logt geeft aan dat mest één van de knoppen is in deze discussie waar aan

gedraaid kan worden. Uit onderzoek van Friesland Campina blijkt dat er zes knoppen zijn (waarvan vermindering vleesconsumptie een andere is), die gezamenlijk een verandering binnen de keten mogelijk maken. Er is dus in zekere zin al sprake van een systemische aanpak, waarbij ook actie op korte termijn nodig is.

Dagvoorzitter Ben Dankbaar gaf aan dat hij ziet dat de tijdlijn in dezen belangrijk is. Het gaat volgens hem om het veranderen van systemen, terwijl je tegelijkertijd aan knoppen zit te draaien, die slechts van invloed zijn op een deel van het systeem. Dat kan betekenen dat het systeem niet zonder meer in de gewenste richting gaat, maar afstemming van het gebruik van alle knoppen is bijna nooit een optie.

Iedereen kon zich vinden in de stelling dat een ketenregisseur grote meerwaarde zou bieden. Deze moet zowel regisseren op het systeem als spelers aan de knoppen zetten. Hoewel we ons ook moeten beseffen dat een maakbare samenleving nu eenmaal niet bestaat en we in een werkelijkheid zitten waarin het landbouwbeleid van de EU veel invloed heeft.

Thema 3: Inzet van biomassa gedurende transitie

Hans Langeveld gaf in zijn presentatie een aantal feiten en dogma's weer over biomassa. Het klimaatverdrag van Parijs en IPCC zien een rol voor bio-energie. Maar er zijn grote verschillen over de inschatting van beschikbaarheid en inzetbaarheid. De discussie over biomassa gaat vaak over voedsel en grond. Maar in de praktijk blijkt dat ontbossing niet plaatsvindt. Er is wel sprake van 'landjepik'.

Het debat gaat tegenwoordig vooral over de inzet van gezamenlijke productie van energie en voedsel, dus Food-AND-Fuel in plaats van Food-FOR-Fuel.

Mondiaal is er 13 miljoen hectare grond in gebruik, daarvan is $\frac{1}{3}^e$ bos, $\frac{1}{3}^e$ landbouw en $\frac{1}{3}^e$ toendra. Van dit land wordt 30% gebruikt voor voedsel. Maar de trend is dat het steeds beter lukt meer voedsel te verbouwen op minder grond. Bovendien zijn er inmiddels wereldwijd meer mensen obese dan ondervoed. Boeren streven uiteraard wel naar inkomsten. Zij vormen volgens Langeveld de sleutel in het debat over biomassa.

Het is volgens hem belangrijk de discussie op feiten te voeren, want intuïtief voelt het vaak niet goed aan, terwijl de effecten in de praktijk meevallen. Bio-energie is niet de bron van alle ellende. En alleen met de maatregel om allemaal vegetariër te worden, komen we er niet. Hij stelt voor om verbouw van biomassa te certificeren. Dan weet je dat het niet ten koste van gaat. Maar het blijft een ingewikkelde discussie.

We kunnen volgens Langeveld in ieder geval méér doen. Bijvoorbeeld met GFT en reststromen. En we moeten zorgvuldiger omgaan met onze landbouwgronden. Want grond raakt op door allerlei activiteiten, zoals toerisme, infrastructuur en steden. Hoe groot vinden wij de waarde van landbouwgrond eigenlijk?

Uitkomsten debat tussen Johan Vollebroek en Rutger-Jan Pessers

Johan Vollebroek en Rutger-Jan Pessers zijn het beiden eens over het feit dat grootschalige bijstook van biomassa onwenselijk is. Vollebroek richtte zich in zijn betoog vooral op het verbranden van biomassa. Hij vindt dat altijd ongewenst. Vanwege het opbouwen van een CO2-schuld, het verlies aan biodiversiteit, de hogere prijs van biomassa ten opzichte van wind en het dure systeem van een centrale, die volgens hem voor jaren op subsidie draait. Bovendien stoot zo'n centrale ook andere stoffen uit, waaronder dioxine, zeker nu de normen hiervoor aangepast zijn naar een minder stringent niveau. Zijn conclusie is dat een afvaloven in de tuin beter is, dan een biomassa centrale.

Rutger-Jan Pessers benadrukt dat de doelstelling van het klimaatakkoord alleen gehaald kan worden met meerdere technologieën, waaronder biomassa. Dat er grootschalig bijgestookt moet worden, vindt hij ook ongewenst, maar wijt hij aan het jarenlang stilzitten op dit terrein. Maar dat het geen toekomst heeft, staat voor hem ook buiten kijf.

Pessers vindt dat lokaal opwekken wel mogelijk is. Er is in de regio veel biomassa voorhanden, waarvan 50% naar het buitenland gaat. Die massa kunnen we ook gebruik voor warmte. Het voordeel van biomassa is volgens hem ook dat het regelbaar is, in tegenstelling tot wind- en zonne-energie. Hij ziet ook toekomst in gasificatie van biomassa.

Biomassa is nodig in de energietransitie. Pessers vindt niet dat je een proces ineens moet afbreken, terwijl Vollebroek vindt dat je beter ten halve kan keren.

De discussie spitst zich vervolgens toe op de normen die gelden voor uitstoot van biomassa. Johan Vollebroek en Rutger-Jan Pessers vinden beide dat de normen, zoals die nu gelden, te laag zijn en vinden elkaar in de afspraak om samen op te trekken naar Den Haag om die normen te verlagen.

Afsluiting Harriet Tiemens

Harriet Tiemens tenslotte, biedt aan om met Vollebroek op te trekken naar Den Haag; dat zou hij niet met Engie moeten doen maar met de gemeente. Waarop de zaal reageert dat niet getornd mag worden aan rechten van omwonenden. Tiemens reageert dat gezondheid van bewoners die in de nabijheid van de centrale wonen belangrijk is. Het gaat er ook om dat we nu een stap in een energietransitie zetten.

Het gaat volgens haar ook om het eindbeelden en idealen. Die moeten we terugrekenen naar stappen die we kunnen zetten. Maar bij idealen horen belangen. Dat maakt het vaak lastig systemisch te werken. Maar we moeten iets doen.

Voor delen van de stad is overstap naar all-electric niet mogelijk, biomassa is daar voorlopig een oplossing. Soms heb je tijd nodig, zoals bij het warmtenet. En in de tussentijd moeten we zoeken naar schonere bronnen.

We moeten streven naar een circulaire economie, biobased en ingebed in Nederlands en Europees beleid. In Nijmegen lukt dat behoorlijk goed, bijvoorbeeld met de routekaart waar 200 partijen aan meedoen.

Overall conclusie Ben Dankbaar

De 'Nee tenzij' en de 'ja', mits' lagen dichterbij elkaar dan verwacht. Op de lange termijn verschillen we niet veel met elkaar van mening. Maar zodra we het over vandaag hebben, wordt het al snel lastiger. Het blijft ingewikkelde materie, omdat het gaat over tijdslijnen en systemen waar we niet altijd invloed op hebben. Maar we moeten dingen doen, stappen zetten die we tijdig kunnen bijsturen als dat nodig blijkt. Daarom moeten we veel opties open houden. Kleine centrales zijn dan bijvoorbeeld beter en we moeten zorgen voor diversiteit in energiebronnen. Kortom: we gaan en de slag, maar houden de vinger aan de pols.

